

celebrans prosi o łaskę Bożą dla matki i dziecka oraz dla ojca i wszystkich obecnych.

Śpiew końcowy, wyrażający radość paschalną i podniosłość chwili, kończy ceremonie chrzcielne³³.

Zgodnie ze zwyczajem, praktykowanym u nas w Polsce, a przez nowe *Ordo* dopuszczonym, matki zanoszą swe dzieci przed ołtarz Matki Bożej, której powierzają pieczę nad życiem i wychowaniem małych neofitów.

Odnowione obrzędy chrztu św. domagają się nowego sposobu urządzenia wnętrza kościelnego, wybudowania nowych pomieszczeń (poczekalni) lub przystosowania starych. Aby jednak nowe budownictwo sakralne, ewentualnie adoptowanie starych kościołów, mogło odpowiadać nowym wymaganiom, zmierzającym do tego, by wiernym ułatwić czynny udział w liturgii chrzcielnej³⁴, zarówno duszpasterze, jak i architekci, muszą dobrze poznać ducha i literę nowego *Ordo baptismi parvulorum*.

Tarnów

KS. PIOTR GAJDA

ks. Marian Pisarzak

UDZIAŁ SŁUŻBY LITURGICZNEJ W SAKRAMENCIE CHRZTU ŚWIĘTEGO

Edycja watykańska z roku 1969 pt. *Obrzędy chrztu dzieci* wprawdzie omawia urzędy i funkcje przy sprawowaniu sakramentu chrztu św., jednakże wprost nie mówi o służbie liturgicznej. Dokument ten dotyka tej sprawy w paru miejscach, lecz ogólnie, a mianowicie w ten sposób: „Celebrans może być wspomagany przez innych kapłanów i diakonów, jak również przez świeckich w tych częściach, które do nich należą, co zostało zaznaczone w odpowiednich punktach opisanego rytu”. Kapłan, diakon lub katechista jako celebrans „cum ministris accedit ad ianum ecclesiae”. Wyrażenie „cum ministris” staje się punktem wyjścia w podjętym temacie, bo wskazuje na to, że udział służby liturgicznej w sprawowaniu chrztu św. jest programowo przewidziany. O samych zaś zadaniach służby liturgicznej w obrzędzie chrztu św. można dowiedzieć się jedynie drogą pośrednią, to znaczy śledząc po kolei rubryki obrzędu mówiące o różnych czynnościach właściwych określonym urządowi i posługom, omówiono szczegółowo w „Obrzędzie Mszy św.”. Odwołując się zatem do tegoż dokumentu należy zdawać sobie sprawę z tego, jakie jest obecnie pojęcie służby liturgicznej.

³³ Tamże, s. 52.

³⁴ KL, art. 124; Instr. *Inter oecumenici*, n. 90; IGMR, n. 253.

Poględy na służbę liturgiczną uległy dużym zmianom od chwili Soboru Watykańskiego II. „Ministranci, lektorzy, komentatorzy i członkowie chóru również spełniają prawdziwą funkcję liturgiczną” — stwierdza się w Konstytucji Liturgicznej (art. 29). Wyraźnie używa się tu jeszcze terminu „ministrantes”. Nowe *Ordo Missae* z 1969 roku nie posługuje się tym wyrażeniem. Mówi tylko „de ministris”, do których jest zaliczony: subdiakon, lektor, psalterzysta, akolista — czyli pomocnik do mszału, krzyża, świec, chleba, wina, wody i turybularza, komentator, porządkowy, zbierający dary (kolektor i wreszcie ceremoniarz (zob. *Ordo Missae* nr 65—69). Wszystkie te funkcje niższe od właściwych subdiakonowi mogą być wykonywane również przez świeckich mężczyzn. Spośród tych zadań, te, które są wykonywane poza prezbiterium (funkcja komentatora, porządkowego i kolektora) mogą być zlecone także kobietom (nr 70). Trzecia Instrukcja wykonawcza do KL mówi, że nawet posługę lektora mogą one spełniać (nr 7a). Według *Ordo Missae* (nr 63) funkcje liturgiczne spełniają również schola względnie chór oraz cały lud, którego śpiewem kieruje kantor wspomagany przez organistę. W praktyce zespół śpiewaczy tworzy grupa chłopców lub dziewcząt, którzy należą jednocześnie do parafialnej służby liturgicznej. (Zagadnienie scholi, kantora, a nawet psalterzysty, jakkolwiek związane z podjętym tu tematem służby liturgicznej, omawia szczegółowo ks. Ireneusz Pawlak w referacie o śpiewie podczas obrzędu chrztu dzieci).

Z tego, co zostało powiedziane na temat nowego pojęcia służby liturgicznej wynika, że ze względu na poważne zadania jakie jej zlecono, w szeregach służby liturgicznej powinni być ludzie dorośli oraz młodzież, czyli chłopcy i dziewczęta w wieku raczej szkoły średniej niż podstawowej.

Jakie są konkretne zadania służby liturgicznej w sprawowaniu sakramentu chrztu św. — oto zasadnicze pytanie, na które należy odpowiedzieć.

Trzeba stwierdzić, iż w nowych obrzędach chrztu, jak wynika z ich analizy, nie jest przewidziany udział komentatora i kolektora, chyba, że sakrament jest sprawowany w ramach obrzędu mszalnego.

Natomiast powinien być porządkowy, ceremoniarz, lektor, psalterzysta oraz dwóch akolitów, zwłaszcza jeśli chrztu udziela się w czasie Mszy św. Te sześć osób, to wymaganie maksymalne. Lecz ujmując sprawę analogicznie do mszalnego obrzędu typycznego z udziałem ludu należy zauważyć, że powinien być zaangażowany przynajmniej lektor, psalterzysta i akolita (por. *Ordo Missae* nr 78).

Porządek wyjścia ministrantów z celebransem na początku liturgii może być następujący: ceremoniarz, psalterzysta, lektor, dwaj akolici i celebrans. Porządkowy już wcześniej czuwa przy wejściu do kościoła. Lektor może nieść lekcjonarz (ewangeliarz). Jeden z akolitów — rytuał. Na podstawie *Ordo Baptismi* nie można twierdzić,

mają nieść świece i ma ich poprzedzać ministrant z krzyżem, ponieważ liturgia chrzcielna nie zaczyna się czymś w rodzaju procesji wstępnej.

Oto zadania liturgiczne poszczególnych pomocników celebransa, gdy obrzęd odbywa się z udziałem ludu i szafarzem jest minister zwyczajny lub katechista.

PORZĄDKOWY. U wejścia do kościoła czeka na rodziców z dziećmi, pomaga im przygotować się na spotkanie z celebransem w bramie świątyni. Na początku liturgii słowa troszczy się o zajęcie odpowiednich miejsc na czas czytań i homilii. Czuwa nad porządkiem w czasie parokrotnych przejść z jednego miejsca na drugie; chodzi o przejście w należyтым ładzie, zwłaszcza w dużych kościołach, od drzwi świątyni do miejsca sprawowania liturgii słowa, następnie stąd do chrzcielnicy i wreszcie od chrzcielnicy do ołtarza eucharystycznego. Te zadania można powierzyć kobiecie, dziewczynie lub siostrze zakonnej. Lepiej niż chłopiec będzie ona umiała zachować się przy dzieciach. Może też być łącznikiem między matkami dzieci ochrzczonych obecnymi na liturgii słowa i kobietami, które na czas trwania liturgii słowa opiekują się ich dziećmi, aby matkom rodzonym i matkom chrzestnym umożliwić udział w czytaniach i homilii. Nadto mogłaby służyć pomocą przy istotnym obrzędzie Chrztu, zwłaszcza jeśli odbywa się przez zanurzenie. Pomagałaby przy wycieraniu dziecka ręcznikiem po dokonaniu zanurzenia lub polania wodą chrzcielną. Nic nie przeszkadza, aby obok porządkowego była zaangażowana także tego rodzaju diakonisa czy — powiedzmy — pielęgniarka.

CEREMONIARZ. Troszczy się o odpowiedni podział oraz uporządkowane i nabożne wykonywanie czynności świętych przez innych ministrantów. W związku z tym dba o przygotowanie odpowiednich szat i przedmiotów w zakrystii, w miejscu sprawowania liturgii słowa i przy chrzcielnicy. Może też bezpośrednio usługiwać celebransowi w czasie obrzędu.

W zakrystii powinny być przygotowane: dla celebransa alba lub komża, stuła, a nawet kapa koloru świątecznego czyli białego oraz rytuał; dla ministrantów alby z humerałami i paskami lub komże.

W miejscu sprawowania liturgii słowa: krzesła dla celebransa i jego pomocników, pulpit (jeśli nie korzysta się z ambony), na pulpicie względnie na ambonie może być położony lekcjonarz.

Przy chrzcielnicy: stolik nakryty obrusem, krzyżo święte, wata do wytarcia palców, naczynie do czerpania wody chrzcielnej, ręcznik do wytarcia ochrzczonego, paschał zapalony przed rozpoczęciem obrzędu na cały czas trwania liturgii, szata biała i świece, jeśli przewiduje się, że nie przyniosą ich chrzestni czy ktoś z rodziny. Zapalanie świec osadzonych w lichtarzach ustawionych na stoliku obok

chrzcielnicy jest przyjęte raczej zwyczajowo, a nie według wymagań przepisów.

Funkcje LEKTORA są następujące:

1. Czytanie lekcji lub epistoły, jeśli brak subdiakona.
2. Czytanie odpowiednich tekstów w czasie sprawowania istotnego obrzędu chrztu w przypadku, gdy jest to chrzest wielkiej liczby dzieci lud zaś nie wygłasza aklamacji, nie śpiewa i nie pozostaje w świętym milczeniu.

PSAŁTERZYSTA. Śpiewa on psalm między czytaniem oraz werwet przed Ewangelią, intonuje inne śpiewy i kantyki, gdy brak kantora.

AKOLICI. Poza funkcjami właściwymi im w liturgii Mszy św., w ramach której odbywa się chrzest, towarzyszą bezpośrednio celebransowi jako asysta podając np. krzyżmo, paschał, trzymając rytuał itp.

W takim to zarysie można przedstawić zadania służby liturgicznej w sprawowaniu chrztu św., gdy szafarzem jest kapłan lub katechista.

Przed zakończeniem warto zwrócić uwagę na to, że ministrant powinien znać i umieć stosować obrzęd chrztu w niebezpieczeństwie lub w godzinie śmierci, gdy brak kapłana, diakona, katechisty lub innego poważniejszego i lepiej przygotowanego człowieka. Należy więc omówić z ministrantami te rodzaje obrzędu.

Chrzest w niebezpieczeństwie ma formę dłuższą i krótszą. Na dłuższą składa się: — krótka modlitwa powszechna, — wyznanie wiary przy pomocy pytań i odpowiedzi lub przez recytację składu apostołskiego, — chrzest, — nałożenie szaty, jeśli jest przygotowana, — modlitwa Pańska „Ojciec nasz”. Formę krótszą stanowi: — recytacja „Wierzę w Boga”, choć i ta może być pominięta zależnie od sytuacji, oraz sam chrzest (polanie wodą głowy i formułka sakramentalna).

Obrzęd chrztu w godzinie śmierci, to poprostu polanie główki dziecka zwyczajną wodą z równoczesnym wypowiedzeniem słów: „N., ja ciebie chrzczę w imię Ojca, i Syna, i Ducha Świętego”. Wypada, jeśli to możliwe, poprosić kogoś na świadka.

W przypadku obrzędów wprowadzenia do kościoła dziecka ochrzczonego w niebezpieczeństwie lub w godzinie śmierci, zadania ministrantów pozostają analogiczne do obrzędu uroczystego stosowanego w zwyczajnych okolicznościach.

Kończąc omawianie funkcji służby liturgicznej w nowym obrzędzie chrztu dzieci trzeba podkreślić, że ma ona zlecone zadania poważne i odpowiedzialne. Tych zadań nie można powierzyć ministrantom niedorosłym pod względem wieku i ducha. Konstytucja liturgiczna mówi, że należy starannie wychowywać te osoby w duchu liturgii oraz przygotowywać do odpowiedniego wykonywania przypadających im czynności (art. 29).